

PRZEJAĆ (15) *vb pf*

W inf, praet, plusq, con i impers e jasne; w fut i imp e pochylone.

inf przejąć (4). ◇ *fut* 3 sg przėjmie (4). ◇ *praet* 1 sg m -m przejął (1). ◇ 3 sg m przejął (2). ◇ *plusq* 3 sg m był przejął (1). ◇ *imp* 2 sg przėjmi (3). ◇ [con 3 sg m by przejął.]

Sł stp notuje, Cn s.v. przyymuję kogo, Linde także XVII – XVIII w.

1. *Wziąć w ręce, rękami schwycić [kogo, [co]]* (1) :

[Zwrot: »w poły przejąć« = *chwycić w pól, objąć*: O náfwiétfza panna z wielką miłofcią przijęła na ręcze fwe ciało Boskie/ á Ian ku pierfiam fie przykłonił, á w poły ciało Boże przeiął. *Pozdraw* F2v.]

a. *O zwierzętach: zaatakować pazurami [czym]* (1) : Okrutnego lwá fczęnię zą tobą bieży/ Ktore cię páznoktámi przeymie oftremit/ I krwią twoią fwe gárdło głodne náfyci *KochOdpr* D2.

2. *Schwytać po poszukiwaniu, pościgu, zatrzymać, przechwycić [kogo]* (1) : Non potuit hominem pervestigare, nie mógl go wylzpiegowác/ przeyać. *Mącz* 490c.

[Szereg: »przejąć i pojmacć«: [Olech] położył się obozem w Turowie, posławszy naprzód Jarosława, [...] na prześpiegowanie. Którego gdy przejął i pojmał Mścisław, [...] ulękl się Olech *StryjPoczqt* 105.]

3. *Wziąć od kogoś dla siebie lub pod swoją opiekę* (2) :

przejąć co (1): przėjmi moie konie *MurzOrt* B2v.

a. *W którymś momencie podróży wziąć podróżnego pod swoją opiekę, do swojego grona* (1) :

Zwrot: »przejąć [kogo] w drodze« (1): Legat Papieski przeiął mię wdrodzę [!] gdym z Crakowa iachał *ActReg* 68.

b. [Odebrać pracownika innemu pracodawcy, płacąc mu więcej [kogo]]:

Zwrot: »mytem przejąć«: A który by z mieszczan i siasad robotnika dziennego mytem przejąć albo przenająć nad tę ustawę śmiał, winą kopy, za każdym razem i dopuszczeniem się tego, będzie karan *WilkPozn* I 1579 nr 111.

Szereg: »przejąć albo przenająć«: *WilkPozn* I 1579 nr 111 cf Zwrot.]

4. *O mowie: wtrącić się, przerwać, przeszkodzić* (1) :

Zwrot: »przejąć [komu] rzecz« = *colloquium dirimere* *Mącz* (1): *Mącz* 103a; [Gdym ty fłowá y infzych wiele mowił/ przeiął mi rzecz Iego Miłofć ksiądz Wergeryulfz mowiąć/ [...] *BazHist* 98v (*Linde*)].

5. *Ogarnąć działaniem lub wpływem, przeniknąć* (4) :

a. *O oddziaływaniu fizycznym* (3) :

przejąć kogo (1): *KochPs* 187; [Mazanie pewne/ ktorym gdy fie kto pomáże biorąc fie w drogę nieprzeymie go zimno/ áni mu záfzkodzi *SienHerb* 556a].

przejąć co (2): Ale gdy zoładek tak zołthawi iż go nie dokładzie tedy pokarm bestworno lezi, á tak ciepło richley gi przeymie. *GlabGad* G3. Cf *przejąć co komu*.

przejąć co komu (1): Członki mi przeiął fok bálfámowy. *KochPs* 140.

Szereg: »ani przejąć, ani zjąć« (1): Pan vftáwicznie będzie przy boku twoim/ Y ten cię zewfząd cieniem okrije fwoim: Ze cię áni w dzień fłofce gorące przeymie/ Ani zimno miefiącá nocného zeymie. *KochPs* 187.

b. *O oddziaływaniu psychicznym* (1) :

Fraza: »[kogo] strach przejął« (1): A żaden sie nie śmiał załtawić/ przeto iż był wżyftkie ludy ftrách wielki ich przejął [*formido penetrarat*]. *Leop Esth* 9/2.

6. Zrozumieć, domyślić się, odkryć, przewidzieć; *intelligentem esse Cn* [kogo, co] (3) : A kto tákie chytrości wálzé przejąć może. *WyprPl* B4; *GosłCast* 27.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Ba y tom przejął ze Pan Kanclerz iuz począł [!] ze chcesz Pana Gniezninskie⁶⁰ ab omnibus paenis wolnym vczynic *ActReg* 172.

[*Szereg:* »nie przejąć ani domyślić się«: ktoby sie mu przypátrzył iáko sie on tái áby go nikt nie przejął áni sie domyślił ze on iest Antykryłtem. *KrowObraz* D3v.]

7. Okazać się w czymś większym (tu: lepszym), przewyższyć [kogo czym] (1) : Praeripere laudem alteri, Vbieżeć kogo w czym/ przeyąc go chwáłą. *Mącz* 346d.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (2) : Czego drudzy niewiedząc pifzą przydzi/ przymi miafto przyidzi przymi/ abo przéidzi/ przéimi *MurzOrt* B2v, B2v.

Synonimy: 1., 3. wziąć; 6. domyślić się, dorozumieć się, odkryć, zrozumieć; 7. przewyższyć, ubieżeć.
Formacje współrdzenne cf JAĆ.

Cf **PRZEJĘCIE, PRZEJĘTY**